
DOKUMENTUM

EGY HÍD-DOKUMENTUM

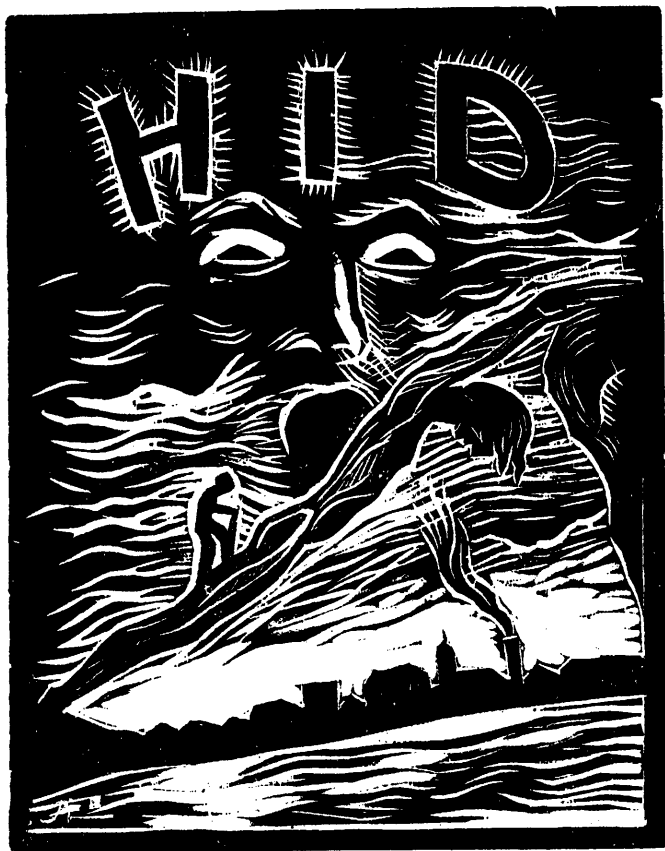
Az induló Híd művelődési szerepe

Nem árt többször is hangoztatnunk, hogy a folyóiratot erős művelődési igény hozta létre, s ez megmaradt a *Híd* megjelenése után is. Pontosabban: a folyóirat egy haladó kulturális mozgalom orgánuma volt már az induláskor. A májusi, tehát az első számban Tóth Bagi Istvánnak A tehetségtermés egybegyűjtése című írása éppen a nagy célokról szól. Érdeemes idézni belőle:

„Pedig az ilyen egyszerű, paraszti sorban élő tehetségek 99 százaléka elkallódik... A legtöbb esetben ő maga sem jön tudatára tehetségének. Nagyon ritka Mestrovics esete. A legnagyobb délszláv szobrászművész gyermekkorában tudvalevőleg juhásztor volt. Amíg az apja juhait őrizte, fából, kőből ösztönösen dísz tárgyakat, majd emberi alakokat faragott. Egyszer egy nyugalmazott katonatiszt meglátta a faragcsáló pásztorgyereket és felfedezte — nagy tehetségét. A kis Mestrovics Ivót Szplitbe adták egy szobrászmesterhez és így elindult a későbbi nagy mester művészi karrierje.”

Tóth Bagi István a továbbiakban határozottan kijelenti, hogy a *Híd*-nak kell törődnie a tehetségek indulásával és további támogatásával. S ezek a szavak nem távoli elképzeléseket jelentettek. Májusban indult meg a folyóirat, és a körülötte tömörülő augusztusban már megszervezték a művésztehetségek kiállítását Zentán. A kisváros csendjében, nyári tikkadságban nyílt meg három festő és két szobrász kiállítása. A kételkedőknek katalógust tudunk mutatni, amelynek fedőlapját Tóth József szobrász fametszete díszíti. Persze a katalógus nem föltétlenül megtörtént eseményt kísér. Ezért hát lapozzuk föl a folyóirat harmadik, azaz szeptemberi számát, és olvassunk bele a Beszámoló a „Híd” szentai kiállításáról című írásába. Az Sz. G. kezdőbetű bizonyára sajtóhiba, S. Gy.-t kellett volna írni. Az írás szerzője ugyanis Schwaiczert Gyula, a szerkesztő bizottság zentai tagja. Ő az a Bács Gyula, aki Jugoszláviáról könyveket, útikalauzokat írt. Tavaly távozott az elők sorából.

Nézzük az említett írást. A szerző végtelen lelkesedéssel állapítja meg, hogy: „Mi is tudunk alkotni! Nekünk is vannak művészeink!” Bízik abban, hogy megtört a jég, s a jövőben az ilyen megmozdulás könnyebben megy. A közöny feletti diadalt emlegeti. Egyszóval nagy a bizakodása, mint általában a *Híd* körülieké. A beszámoló lelkesedő és lelkesítő

mondatokból és alig néhány adatból áll. A legkonkrétabb közlés az, hogy elkelt 25 kép és szobor, és összegyűlt 40 pártoló tag. A katalógusban felsorolt 63 alkotásból 25-öt eladtak, Zentán, 1934 nyarán! A kiállított tárgyak ára 35 és 600 dinár között mozgott. A napszám, ha egyáltalán kellett a munkás, 8—10 dinár volt akkor. A kiállításnak nagyon sok látogatója volt, zentai és vidéki. Hihetetlen siker. Schwarczner Gyula kételyei nem is a tehetséget érinti. A gazdaságilag súlyos időt emlegeti és a művészpálya rögös útjait. Igaza volt.

A kiállító festők közül Bálint István és Majlend Ferenc nem járta végig a rögös utat. Ma is élnek és festegetnek, de a megélhetéshez más pályát választottak. Szabados Gábor rajztanár végzett ember volt, és elég sok képe maradt Zentán. Őt viszont elsodorta a háború kíméletlen szele. Az utóbbi időkig úgy tudtuk, hogy gyűjtőtáborban fejeződött be

TÓTH JÓSKA

Ismét szegényebbek vagyunk egy igérettel. Ismét eltávozott valaki közülünk aki valami szépet, nemeset, nagyot akart. Rögös utakon indult, felfelé nézett, arra, amerre elérhetetlen tiszta magasságban az örök Művészetet vélte látni. Mint annyi másnak, neki sem adatott meg a beteljesülés. A test nem bírta követni a lélek röptét. Tóth Jóska 19 éves korában visszatért oda, ahonnan az anyaföld szerető lelke közénk kivetette. Talán a földanya azért követelte vissza a fiát, mert nem miközénk való. Ő egy szebb, jobb, tisztább világban, a lélek világában élt s ki tudja, az élet vihara milyen durva kézzel rázta volna meg az Ő érzékeny, drága művészelelkét. Ki tudja mitől kímélte őt meg a Sors — a vesztesek csak mi vagyunk, akik benne testvérünket, barátunkat, biztató reménységünket veszítettük el. A halászok, napszámosok s a Tisza népének szoborkronikása elhallgatott s a földi nyomoruság helyett az angyalokat mintázza. Mi itt maradtunk, de hisszük, hogy Tóth Jóska nem halt meg. Emléke, eszméje a miénk, akik visszasírjuk, emlékünkebe zárjuk s szeretetével szeretjük a Tisza krónikás nélkül maradt szegény népét.

A „HID” fiataljai.

az emberi és művészi sors. Nemrég jött egy vigasztalónak tűnő hír, miszerint túlélte a háborút. Ha az utóbbi igaz, a művész kezéből akkor is kihullott az ecset.

A két szobrász, a két Tóth még rokon sem volt. Zentán nagyon gyakori ez a vezetéknev. Szóljunk először Tóth Istvánról. Ő 1937-ben került föl Budapestre. Elvégezte a képzőművészeti főiskolát, szobrász lett, s kezdtek fölfigyelni rá. 1948-ban ösztöndíjat kapott Rómába. Barátai megüzenték neki, hogy ne menjen haza. Caracasha emigrált, és trópusi fák-ból faragta szobrait vagy tizennégy évig. Aztán Dél-Amerikából Fszak-Amerikába ment. Hollywoodban telepedett le. Többször volt iuthon szü-lővárosában, bekapcsolódott a művésztelep munkájába, és szobrokat ajándékozott a zentai múzeumnak. Azzal a jó formaérzéssel, amelyről 1934-ben ír méltatója, lendületes vonalú és kicsiben is monumentálisnak ható szobrokat készit az óceán túlsó partján.

A másik Tóth, akit Józsefnek hívtak, 1935 óta hazai földben, Zentán alussza örök álmát. Útja sokat ígérő, de nagyon rövid volt.

A zentai kiállításon a tizennyolc éves asztalossegéd osztatlan sikert aratott. A hozzáértők őt tartották a legtehetségesebbnek, és munkáit bemutatatták Ivan Mestrovichnak. A kiállításon eladott szobrokból és a látogatók adományaiából összejött valamennyi pénz. Schwarczner Gyuiától tudjuk, hogy a legmeghatóbb az volt, amikor a Tisza-parti nénikék előkotortak egy-két dinárt a kötényzebből a művész támogatására. Tóth Jóskára különösen ráfért a segítség, mert az édesanyja kötőjének zsebében nem sok dinár lapult. Az első világháborúból hazatérő férj hamarosan meghalt, s Tóthné virágáruházzal kereste a kenyeret négy gyerek és maga számára.

Jóska, az egyetlen fiúgyerek Zágrábba került a nagymesterhez, Ivan Mestrovichhoz. Az ott töltött egy esztendő élményben gazdag, de végzetes volt. A zentai ifjú csodálta a nagyvárost, ámulva nézte a múzeumi műalkotásokat, és megállapította, hogy nagyon keveset tud. A magas szintű művészet látása elnyomta a naiv és forrástiszta önbizalmat. A rádöbbenés azonban csak erősítette a vágyát, hogy megközelítse a Művészetet — amit mindig így, nagybetűvel írt. Egy évvel rendelkezett a megismeréshez. Aztán árnyékként jött haza. Mint szomszédgyerek naponta meglátogattam. Ültem az ágya szélén, és lestem a rajzait. Egy hónap múlva kihullott a ceruza a kezéből. A *Szentai Újság* 1935. június 12-i számában fekete keretes írás jelent meg a HÍD fiataljai aláírással.

TRIPOLSZKY Géza